

EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 3. 2. 2014
COM(2014) 38 final

ANNEX 14

PRÍLOHA

LOTYŠSKO

k

správe EÚ o boji proti korupcii

LOTYŠSKO

1. ÚVOD – HLAVNÉ PRVKY A KONTEXT

Protikorupčný rámec

Strategický prístup. Celkový rámec protikorupčnej politiky je stanovený v Usmerneniach k prevencii korupcie a boju proti korupcii na obdobie rokov 2009 – 2013.¹ Politické opatrenia sú podrobnejšie opísané v Programe prevencie korupcie a boja proti korupcii na roky 2009 – 2013, ktorý obsahuje 70 úloh, ktoré majú vykonať rôzne inštitúcie. Vláda prijala oba dokumenty. Program je orientovaný na výsledky a uvádzajú sa v ňom konkrétne termíny, ukazovatele a povinnosti. Neobsahuje podrobné rozpočtové odhady. Koordináčnym orgánom na vykonávanie programu je Úrad pre prevenciu a potláčanie korupcie (KNAB). Úrad KNAB odhaľuje osobitné riziká korupcie v oblasti verejného obstarávania a verejnoprospešných služieb, v miestnej samospráve a štátnych spoločnostiach.² Vo februári 2013 vláda schválila rámcový plán pre ľudské zdroje v centrálnej správe, ktorý zahŕňa širšie používanie verejných výberových konaní a jednotného systému disciplinárnej zodpovednosti. Jednotný etický kódex sa plánuje prijať do roku 2015.³

Právny rámec. Podľa Skupiny štátov Rady Európy proti korupcii (GRECO) často menené ustanovenia o úplatkárstve v lotyšskom trestnom práve tvoria značne pevný základ pre kriminalizáciu trestných činov korupcie.⁴ Lotyšsko čiastočne vykonalo odporúčanie skupiny GRECO, aby objasnilo spôsob, akým sa trestné právo vzťahuje na ponúkanie a požadovanie neoprávnenej výhody, ako aj na nevyžiadané prijatie takejto výhody. Odporúčania skupiny GRECO kriminalizovať aktívnu korupciu štátnych zamestnancov a zamestnancov miestnej samosprávy a nepriame aktívne obchodovanie s vplyvom tiež ostávajú vykonané len čiastočne.⁵ V reakcii na tieto a ostatné odporúčania Lotyšsko zmenilo trestný zákonník v decembri 2012 a v marci 2013. V auguste 2013 vláda navrhla zmeny zákona o verejnej službe s cieľom centralizovať výber vedúcich predstaviteľov správnych agentúr: úrad vlády by navrhoval postup a kritériá výberu, vyhlasoval by výberové konania a posudzoval spôsobilosť kandidátov.⁶ Cieľom navrhnutých pravidiel je obmedziť politický vplyv a úlohu osobných kontaktov pri takýchto menovaniach.

Inštitucionálny rámec. V roku 2008 Lotyšsko urobilo škrty v rozpočte inštitúcií zapojených do potláčania a prevencie korupcie. Úrad pre prevenciu a potláčanie korupcie (KNAB) naďalej zohráva ústrednú úlohu. Napriek nedávnej vnútornej kríze dosiahol úspechy pri vykonávaní vyšetrovaní vo vysokých kruhoch. Návrh stratégie úradu KNAB na roky 2013 – 2015 sa zameriava na inštitúcie zodpovedné za významné prostriedky a zdroje, zdravotníctvo, súdnictvo, presadzovanie práva a financovanie politických strán.⁷ Úrad KNAB spolupracuje s finančnou políciou, štátnou hraničnou strážou a inými inštitúciami. Úrad štátnej polície pre vnútornú bezpečnosť vyšetroje trestné činy, ktoré spáchali policajní príslušníci, a skúma sťažnosti občanov vrátane sťažností týkajúcich sa korupcie. Tento úrad sa má stať samostatným orgánom

1 Usmernenia k prevencii korupcie a boju proti korupcii na roky 2009 – 2013 (Informačná časť): http://www.knab.lv/uploads/eng/guidelines_for_corruptionprevention_combating_2009_2013.pdf.

2 KNAB 2011 *Publiskais pārskats*. Rīga: s. 5. http://www.knab.lv/uploads/free/parskati/knab_publicais_parskats_2011.pdf.

3 Valsts pārvaldes cilvēkresursu attīstības koncepcija (informatīvā daļa). Schválený 5. februára. Dostupný na: <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40265608>.

4 http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoEval3%282008%291_Latvia_One_EN.pdf.

5 http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3%282012%2913_Second%20Latvia_EN.pdf.

6 Grozījumi Valsts civildienesta likumā, VSS-358, TA-1775. Schválený kabinetom ministrov 6. augusta 2013. Likumprojekta „Grozījumi Valsts civildienesta likumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?dateFrom=2012-10-07&dateTo=2013-10-07&text=civildienesta&org=0&area=0&type=0>

7 KNAB (2012) *KNAB izstrādājis darbības stratēģijas projektu turpmākajiem trim gadiem*, <http://www.knab.lv/lv/knab/press/article.php?id=391584>.

podliehajúcim dohľadu ministerstva vnútra.⁸ Štátny audítorský úrad, ktorý kontroluje používanie zdrojov centrálnej a miestnej samosprávy, je do značnej miery nezávislý pri presadzovaní práva aj v praxi. V roku 2011 štátny audítorský úrad odhalil závažné nedostatky vo výročných správach siedmich štátnych inštitúcií. V rokoch 2006 až 2012 jeho zistenia viedli k 23 prípadom správnych konaní, z ktorých 15 prípadov bolo z dôvodu premlčania zamietnutých, a 56 prípadom trestných konaní, z ktorých jeden viedol k odsúdeniu a pokute.⁹ Hoci sa o trestných veciach rozhoduje vo všeobecnosti rýchlejšie ako o občianskoprávných a správnych veciach, prieťahy v zložitých trestných prípadoch sa považujú za prekážku v účinnom boji proti korupcii, keďže len v niekoľkých prípadoch korupcie vo vysokých kruhoch sa dospelo ku konečnému rozsudku.¹⁰ Prípady odsúdenia za trestné činy spojené s korupciou sa zvyčajne týkajú činiteľov na nižších až stredných postoch a transakcií skromných súm.¹¹

Prieskum verejnej mienky

Prieskumy vnímania. Podľa osobitného prieskumu Eurobarometra z roku 2013 si 83 % respondentov myslí, že korupcia je v Lotyšsku rozšírená (priemer EÚ: 76 %), a 67 % uvádza, že je prijateľné dať dar výmenou za získanie niečoho od verejnej správy (najvyššie percento v EÚ). Okolo 20 % respondentov uvádza, že korupcia ovplyvňuje ich každodenný život (priemer EÚ: 26 %). Pritom 81 % súhlasí, že úplatkárstvo a využívanie konexií sú často tým najľahším spôsobom, ako získať verejné služby (priemer EÚ: 73 %).¹²

Skúsenosť s korupciou. V osobitnom prieskume Eurobarometra z roku 2013 okolo 6 % lotyšských respondentov uvádza, že za posledných 12 mesiacov boli požiadaní o poskytnutie úplatku alebo sa od nich očakávalo poskytnutie takéhoto úplatku (priemer EÚ: 4 %), a 25 % tvrdí, že osobne pozná niekoho, kto berie alebo bral úplatky (priemer EÚ: 12 %).

Prieskumy týkajúce sa podnikov. Podľa prieskumu Eurobarometra z roku 2013 týkajúceho sa podnikov 20 % spoločností považuje korupciu za problém pri podnikaní v Lotyšsku (priemer EÚ: 43 %) a 37 % respondentov si myslí, že v posledných troch rokoch nevyhrali pre korupciu nijakú verejnú súťaž (priemer EÚ: 32 %). Okolo 79 % respondentov považuje korupciu za rozšírenú (priemer EÚ: 75 %).¹³

Kontextuálne faktory

Súkromný sektor. Lotyšsko transponovalo ustanovenia rámcového rozhodnutia 2003/568/SVV o zodpovednosti právnických osôb len čiastočne. Pri podávaní správy o transpozícii v roku 2011 Komisia zistila, že pokiaľ ide o aktívnu korupciu, Lotyšsko opomenulo prvok prisľúbenia úplatku a tiež, že ako trestný čin vymedzilo len tie prípady, keď došlo k prijatiu ponuky alebo prisľubu. Podľa druhej správy o vykonávaní prijatie ponuky nebolo zahrnuté do lotyšských právnych predpisov o pasívnej korupcii.¹⁴ Niektoré z týchto obáv sa riešili v rámci nedávnych zmien.

8 Ministru Kabinets (2013) *Koncepcija par Valsts policijas Iekšējās drošības biroja pārveidošanas par iekšlietu ministra pārraudzībā esošu institūciju risinājumiem (informatīvā daļa)*. Schválené 30. jūla 2013. <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40273130&mode=mk&date=2013-07-30>.

9 Výročná správa štátneho audítorského úradu za rok 2012, s. 16, 17, http://www.lrvk.gov.lv/upload/VK_Publikaisgadaparskats_23Jan2013.pdf.

10 Pozri oddiel o zodpovednosti a bezúhonnosti volených činiteľov ďalej v texte.

11 *Súdna štatistika trestných činov spáchaných vo verejnej službe v Lotyšsku v rokoch 2004 – 2011*, Centrum verejnej politiky PROVIDUS, <http://corruption-c.wikiidot.com/statistics-on-trials-of-corruption-cases>.

12 Osobitný prieskum Eurobarometra č. 397 z roku 2013.

13 Bleskový prieskum Eurobarometra č. 374 z roku 2013.

14 KOM(2011) 309 v konečnom znení, Druhá správa o vykonávaní rámcového rozhodnutia 2003/568/SVV zo 6. júna 2011: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/docs/report_corruption_private_sector_en.pdf.

V roku 2012 tvorila tieňová ekonomika 26,1 % HDP.¹⁵ Podľa ukazovateľa globálnej konkurencieschopnosti z roku 2013 obsadilo Lotyšsko 52. miesto zo 148 krajín.¹⁶

Konflikty záujmov a zverejňovanie majetku. Dva roky po odchode z verejného úradu činiteľa nesmú získavať príjem z určitého podniku, ak počas svojho pôsobenia v úrade prijímali rozhodnutia o verejnom obstarávaní tohto podniku, rozhodovali o poskytovaní finančných prostriedkov tomuto podniku alebo nad ním vykonávali dohľad.¹⁷ Počas pôsobenia v úrade a dva roky potom poslanci, ministri a iní vysokopostavení činitelia nemôžu vlastniť podiely v podnikoch, ktoré sú zapojené do verejného obstarávania alebo dostávajú verejné finančné prostriedky, s výnimkou prípadu, ak sa prostriedky poskytujú na základe verejného výberového konania. Podobné pravidlá platia pre vysokopostavených činiteľov agentúr a miestnych samospráv.¹⁸ Skupina GRECO poznamenala, že systém predchádzania konfliktu záujmov pre verejných činiteľov je síce komplexný, ale je komplikovaný a nepružný.¹⁹ Vzhľadom na právne stanovené nezlučiteľnosti a iné obmedzenia pre verejných činiteľov sa uprednostňuje formalistický súlad pred ohodnotením zásluh v jednotlivých prípadoch. Prostredníctvom doladovacích opatrení týkajúcich sa konfliktov záujmov v súlade s osobitnými potrebami rôznych povolání by sa činitelia podnecovali k tomu, aby chápali a „internalizovali“ príslušné pravidlá a aby zaujímali aktívnejší prístup.²⁰ V decembri 2011 parlament prijal zákon o majetkovom priznaní fyzických osôb a nepriznanom príjme. Na základe tohto zákona boli v roku 2012 osoby s pobytom (nielen verejní činitelia) a s majetkom nad istými prahovými hodnotami povinné predložiť jednorazové majetkové priznanie.²¹ Cieľom bolo uľahčiť audity obmedzením schopnosti podozrivých vysvetliť pôvod svojho majetku uvádzaním starých a neoveriteľných zdrojov. Nepodanie priznania alebo poskytnutie falošných údajov sa však trestá pomerne malou administratívnou sankciou.²²

Financovanie politických strán. Financovanie politických strán a volebných kampaní je pomerne transparentné. Na základe odporúčaní skupiny GRECO Lotyšsko posilnilo ustanovenia o zodpovednosti fyzických osôb za porušenia predpisov o financovaní politických strán a predĺžilo premlčacie lehoty pre priestupky.²³ Lotyšsko obmedzuje individuálne dary stranám (darovať môžu len fyzické osoby) a sumu, ktorú môže strana minúť počas kampane. V právnych predpisoch sa tiež stanovuje úplné a okamžité zverejňovanie všetkých darov a zverejňovanie výdavkov strany.²⁴ Existuje však riziko, že strany môžu použiť neevidované finančné prostriedky na zaplatenie skrytej reklamy.²⁵ Stále existujú možnosti neoficiálne zaplatiť za pozitívne spravodajstvo (skrytú reklamu) v niektorých médiách.²⁶ Veľké dary politickým stranám od ľudí so skromnými

15 http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/themes/07_shadow_economy.pdf.

16 http://www3.weforum.org/docs/GCR2013-14/GCR_Rankings_2013-14.pdf.

17 Zákon o predchádzaní konfliktu záujmov pri činnostiach verejných činiteľov. Oddiel 10, bod 7.

18 Zákon o predchádzaní konfliktu záujmov pri činnostiach verejných činiteľov. Oddiel 10.

19 [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2012\)3_Latvia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2012)3_Latvia_EN.pdf).

20 Pozri Informatīvais ziņojums „Korupcijas novēršanas un apkarošanas programmas 2009. – 2013.gadam īstenošana“ (Informačná správa o vykonávaní akčného plánu pre prevenciu korupcie a boj proti korupcii na roky 2009 – 2013). http://www.knab.lv/uploads/free/valsts_programma/zino-knap_2010.pdf.

21 Fizisko personu mantiskā stāvokļa un nedeclarēto ienākumu deklarēšanas likums (zákon o majetkovom priznaní a nepriznanom príjme fyzických osôb). Dostupný na: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=241275>.

22 Pokuta do výšky 360 EUR. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss (Kódex administratívnych porušení v Lotyšsku), oddiel 165. http://www.likumi.lv/doc.php?id=89648#saist_4.

23 Ako sa však konštatuje v ďalšom oddiele, odporúčanie skupiny GRECO týkajúce sa nezávislosti Úradu pre prevenciu a potlačanie korupcie (KNAB) ostáva vykonané len čiastočne. GRECO: Tretie kolo hodnotenia – Správa o dodržiavaní týkajúca sa Lotyšska, október 2010, s. 11. [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3\(2010\)6_Latvia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3(2010)6_Latvia_EN.pdf).

24 Zákon o financovaní politických organizácií (strán).

25 KAŽOKA, I. (2011) *Kas buru jāuzlabo Latvijas partiju finanšu un priekšvēlēšanu aģitācijas regulējumā?* Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS, s. 9, http://www.providus.lv/upload_file/Jaunumi/2010/ZiniojumsPartijuFinanses2011gatavs2.pdf.

26 PROVIDUS. http://www.providus.lv/upload_file/Jaunumi/2010/ZinjojumsPartijuFinanses2011gatavs2.pdf.

prostriedkami vzbudzujú podozrenia zo sprostredkovania, ktoré sa v prípade, že sa praktizuje vo veľkom, považuje za trestný čin.²⁷ V novembri 2012 parlament prijal nový zákon o predvolebnej kampani a zmenil zákon o financovaní politických organizácií (strán) s cieľom znížiť strop výdavkov na kampaň o polovicu.²⁸ Tieto nové právne predpisy pôsobia na prvý pohľad ako významný posun v rámci obmedzovania rizika politickej korupcie, ale ich vykonávanie v praxi si bude vyžadovať posilnené kontroly. V júni 2013 úrad KNAB po prvý raz využil svoju právomoc zastaviť vyplatenie štátnych finančných prostriedkov politickej strane. Príslušná strana vo svojom vyhlásení o volebných príjmoch a výdavkoch za rok 2011 nezverejnila transakcie vo výške 54 137 EUR.²⁹ Podľa strany boli za dané výdavky zodpovední kandidáti, ktorí odišli zo strany.

Informátorstvo. V pracovnom práve sa zakazuje odveta proti zamestnancom, ktorí si uplatňujú svoje zákonné práva alebo nahlásili príslušným orgánom podozrenie z porušenia predpisov na pracovisku.³⁰ V pracovnom práve nie sú uvedené žiadne požiadavky na dôvernosť. Dôvernosť týkajúca sa verejného činiteľa alebo zamestnanca, ktorý nahlásil konflikt záujmov iného verejného činiteľa, je chránená zákonom o predchádzaní konfliktu záujmov.³¹ Táto ochrana sa však nevzťahuje na tých, ktorí nahlasujú úplatkárstvo alebo zneužitie funkcie. V zákone o predkladaní oznámení sa zakazuje zverejňovanie informácií o obsahu predloženého oznámenia a jeho zdroji, ak o to osoba, ktorá oznámenie podala, požiada.³² Tieto ustanovenia celkovo predstavujú krok správnym smerom, ale netvoria komplexný systém ochrany informátorov. V prieskume Eurobarometra 92 % respondentov uvádza, že nenahlásilo korupciu, ktorú zažili alebo ktorej svedkom sa stali (priemer EÚ: 74 %).

Transparentnosť v lobizme. Lotyšsko nemá žiadne výslovné predpisy o lobizme, hoci v poznámkach k návrhu právnych predpisov sa uvádzajú informácie o vedených konzultáciách.³³ Skupina GRECO navrhla, aby Lotyšsko vynaložilo viac úsilia na zlepšenie prístupu k informáciám v legislatívnom procese, najmä pokiaľ ide o lobizmus.³⁴ O návrhu zákona sa diskutuje od roku 2012.³⁵ Ministerstvo ochrany životného prostredia a regionálneho rozvoja spolu s niekoľkými ďalšími agentúrami na základe vnútorných etických kódexov uverejňujú na internete základné informácie o kontaktoch s lobistami.³⁶

27 Krimināllikums. Prijatý 17. júna 1998, naposledy zmenený 13. decembra 2012. Oddiel 288.3, <http://www.likumi.lv/doc.php?id=88966>

28 Likumprojekts trešajam lašjūmam *Likumprojekts 'Priekšvēlēšanu aģitācijas likums'* (Nr.273/Lp11) <http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/B9056E70F4F3DE64C2257ABE00528881?OpenDocument> Likumprojekts trešajam lašjūmam *Likumprojekts 'Grozījumi Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā'* (Nr. 222/Lp11). <http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/D8683EBE18A74B15C2257ABE00523BC6?OpenDocument>.

29 KNAB (2013) *KNAB pieņēmis lēmumu par valsts budžeta finansējuma izmaksas pārtraukšanu Reformu partijai*. <http://www.knab.lv/lv/knab/press/article.php?id=413202>.

30 Darba likums (*pracovné právo*). Dostupné na: <http://www.hkumi.lv/doc.php?id=26019>. Oddiel 9, bod 1.

31 Zákon o predchádzaní konfliktu záujmov pri činnostiach verejných činiteľov. Oddiel 20, bod 7.

32 Iesniegumu likums (*zákon o predkladaní oznámení*). <http://www.likumi.lv/doc.php?id=164501>.

33 MK noteikumi Nr.300 'Ministru kabineta kārtības rullis' (*Rokovaci poriadok kabinetu ministrov*). Článok 3. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=190612> MK instrukcija Nr.19 'Tiesību akta projekta sākotnējās ietekmes izvērtēšanas kārtība' (*Postup ūvodnēho posūdenia vplyvu nāvru prāvneho aktu*). <http://www.likumi.lv/doc.php?id=203061>. Saeimas kārtības rullis (*Rokovaci poriadok lotyšskēho parlamentu Saeima*). Oddiel 85, bod 5, položka 6. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=57517>.

34 [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2012\)3_Latvia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2012)3_Latvia_EN.pdf).

35 Ministru kabineta rīkojums Nr. 113 'Grozījumi Ministru kabineta 2011.gada 12. decembra rīkojumā Nr. 647 'Par koncepciju 'Publiskās pieejamības nodrošināšana informācijai par lobētājiem'. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=255743>.

36 Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. *Par lobētāju sniedzamie dati*. http://www.varam.gov.lv/lat/lidzd/informacija_par_lobijiem/.

2. PREBERANÉ OTÁZKY

Nezávislosť a účinnosť protikorupčných inštitúcií

Úrad pre prevenciu a potlačanie korupcie (KNAB), ktorý funguje od roku 2003, si urobil dobré meno. Venuje sa úlohám spojeným s prevenciou, vyšetrovaním a osvetou vrátane kontroly financovania politických strán. Úrad KNAB pôsobí aj ako prípravný vyšetrovací orgán, ktorý má tradičné policajné právomoci a prístup k bankovým a daňovým databázam.

Osvedčený postup: vyhľadávacia online databáza politických darov

Vyhľadávacia online databáza politických darov úradu KNAB obsahuje aktualizované a úplné záznamy o daroch politickým stranám, ktoré musia tieto strany zverejniť do 15 dní, vrátane dátumu, hodnoty, zdroja a príjemcu. Podobné databázy sa vzťahujú na členské poplatky a požadované finančné vyhlásenia a výročné správy.³⁷ Prístupnosť týchto informácií prispieva k prevencii a odhaľovaniu korupcie.

Po spornom prepustení riaditeľa úradu KNAB v roku 2008 úrad prešiel obdobím nestability, ktoré bolo poznačené konfliktom medzi zamestnancami a novým riaditeľom vymenovaným v roku 2009. Do konca roka 2010, uprostred rozpočtových a mzdových škrtoch, odišlo z úradu KNAB 20 % z jeho 142 zamestnancov. Úsilie úradu KNAB o boj s korupciou však pokračovalo a v roku 2010 došlo k zatknutiu riadiacich pracovníkov v štátnej elektrárni a starostu jedného prímorského letoviska. Viaceré vyšetrovania úradu KNAB sa týkali bývalého riaditeľa kriminálneho colného úradu a jedno z týchto vyšetrovaní viedlo k odsúdeniu.³⁸

Po vymenovaní nového riaditeľa v novembri 2011 si úrad KNAB upevnil svoje verejné postavenie. Opakujúce sa vnútorné konflikty a súvisiaca verejná kontroverzia však vzbudili otázky o dlhodobej udržateľnosti nezávislosti úradu KNAB. Ani jeden riaditeľ úradu KNAB nedokončil celé funkčné obdobie. V auguste 2013 riaditeľ úradu KNAB rozpustil etickú komisiu úradu po tom, ako jej členovia poslali premiérovi list, v ktorom uvádzali, že riaditeľ a jeho zástupca údajne porušujú predpisy o konflikte záujmov. Riaditeľ úradu KNAB začal disciplinárne konanie aj proti ďalšej zástupkyni po tom, ako počas jeho neprítomnosti ako zastupujúca riaditeľka zrušila niektoré jeho rozhodnutia. V decembri 2013 bola odvolaná a v januári 2014 bola prijatá späť. V reakcii na vnútorné napätie v úrade KNAB premiér zriadil pracovnú skupinu na čele s generálnym prokurátorom, aby posúdila účinnosť právnych noriem, ktorými sa riadi úrad KNAB, a aby navrhla odporúčania na zlepšenie celkovej účinnosti úradu KNAB.

V rámci tretieho kola hodnotenia, ktoré vykonala skupina GRECO, sa konštatovalo viacero inštitucionálnych problémov týkajúcich sa nezávislosti úradu KNAB: 1. úrad KNAB podlieha priamemu dohľadu premiéra; 2. riaditeľa menuje a odvoláva parlament na odporúčanie vlády; 3. rozpočet navrhuje a rozhoduje o ňom parlament, ktorého poslancov by úrad KNAB mohol potenciálne vyšetrovať. Na vyriešenie týchto nedostatkov skupina GRECO odporučila opatrenia na posilnenie nezávislosti úradu KNAB, a to aj pokiaľ ide o vonkajší dohľad nad jeho činnosťami, postup menovania a odvolávania riaditeľa úradu a rozhodovanie o jeho rozpočte.³⁹ Lotyšsko následne zostavilo komisiu zloženú z vysokopostavených činiteľov z magistrátov a vlády, aby posúdila kandidátov na post riaditeľa úradu KNAB v rámci verejného výberového konania podľa vopred dohodnutých kritérií. Predseda komisie môže prizvať ďalších expertov, a to aj z mimovládnych organizácií. Cieľom týchto opatrení je istým spôsobom minimalizovať riziko politického zasahovania do menovania riaditeľa úradu KNAB.

37 <http://www.knab.lv/lv/finances/db/>.

38 Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2011. gada 21. oktobra spriedums.

39 [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3\(2012\)13_Second%20Latvia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3(2012)13_Second%20Latvia_EN.pdf).

Ako však bolo poznamenané v rámci štvrtého kola hodnotenia, ktoré vykonala skupina GRECO, neboli prijaté legislatívne opatrenia vrátane opatrení týkajúcich sa rozpočtových aspektov a kabinet ministrov ešte musí rozhodnúť o návrhoch na reformu úlohy vlády pri vykonávaní dohľadu nad úradom KNAB.⁴⁰

Nezávislosť a účinnosť súdnictva si vyžadujú väčšiu pozornosť. Benátska komisia (poradný orgán Rady Európy pre ústavné otázky) varovala, že vzhľadom na rozsah právomocí parlamentu nad sudcami „menovanie sudcov môže časom s väčšou pravdepodobnosťou než za iných okolností podliehať stránickej politike“.⁴¹ Hoci je celkové riziko priameho politického vplyvu na rozhodnutia sudcov pomerne nízke, objavili sa obavy v súvislosti s potenciálnym zasahovaním do menovania. V októbri 2009 a v decembri 2010 parlament bez zjavného dôvodu odmietol potvrdiť menovanie dvoch samostatných kandidátov na sudcov najvyššieho súdu. Jeden z nich predtým vydal zatykač na istého vplyvného politika. Druhý kandidát bol dobre známy expert na trestné právo z jedného mimovládneho think-tanku. Obaja splnili formálne požiadavky a prešli predchádzajúcimi fázami konania.

V kontexte európskeho semestra pre koordináciu hospodárskych politík na rok 2013 Rada odporučila, aby Lotyšsko završilo nedokončené reformy s cieľom zlepšiť účinnosť a kvalitu súdnictva, obmedziť prieťahy a skrátiť dĺžku konaní.⁴² Skupina GRECO určila potenciálne slabé stránky, ktoré môžu mať vplyv na schopnosť súdnictva predchádzať korupcii a trestať ju: stanovovanie a kontrola rozpočtu, financovanie a zdroje súdov (vrátane platových tried pre zamestnancov súdu a dostatočného počtu sudcov), politický vplyv na menovanie sudcov, súdna kontrola kariérneho postupu, účinné disciplinárne postupy pre sudcov, imunita sudcov v prípade priestupkov, vnútorný charakter autonómie a etické normy a kontrola.⁴³ Lotyšsko už presunulo právomoc nad premiestňovaním sudcov z parlamentu na súdnu radu. Ako však poznamenala skupina GRECO, na zabezpečenie nezávislosti sudcov treba zaistiť, aby za menovanie a kariéru sudcov (vrátane opätovného menovania a povýšenia) naďalej zodpovedalo samotné súdnictvo.⁴⁴

Podľa skupiny GRECO bez ďalšieho zaistenia náležitého postupu prepúšťania sudcov, jasných hodnotiacich kritérií a náležitého zabezpečovania zdrojov súdnej kvalifikačnej rady⁴⁵ a osôb poverených posudzovaním existujú potenciálne riziká pre nezávislosť sudcov, najmä pokiaľ ide o garanciu funkčného obdobia sudcov. S cieľom podporiť zodpovednosť skupina GRECO zároveň odporučila zrušiť priestupkovú imunitu sudcov a prokurátorov a opatrenia na zabezpečenie toho, aby sa o disciplinárnych prípadoch rozhodovalo ešte pred uplynutím premlčacej lehoty. V roku 2013 nadobudol účinnosť nový systém posudzovania výkonu sudcov. Sudcovia môžu byť dočasne zbavení funkcie, ak sa proti nim začne disciplinárne konanie, a musia byť zbavení funkcie, ak sa začne trestné konanie. V júli 2013 minister spravodlivosti odmietol potvrdiť predsedu regionálneho súdu na druhé funkčné obdobie, čím zamietol stanovisko hodnotiaceho výboru.

Na zlepšenie transparentnosti bola zavedená povinnosť zverejňovať rozsudky súdov na internete.⁴⁶ Medzi ďalšie pozitívne zlepšenia týkajúce sa nezávislosti a bezúhonnosti sudcov patrí, že popri existujúcej súdnej etickej komisii bola zriadená súdna rada, súdna kvalifikačná rada,

40 [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3\(2012\)13_Second%20Latvia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoRC3(2012)13_Second%20Latvia_EN.pdf).

41 Stanovisko k návrhu zákona o súdnej právomoci a príslušným ústavným zmenám v Lotyšsku, CDL, AD (2002) 26.

42 Odporúčanie rady 2013/C 217/12 z 9. júla 2013.

43 [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2012\)3_Latvia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2012)3_Latvia_EN.pdf)

44 http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4%282012%293_Latvia_EN.pdf.

45 Súdna kvalifikačná rada dohliada na výberové konanie pre nových sudcov a posudzuje ich vhodnosť a odbornú pripravenosť. Dohliada aj na postup udeľovania kvalifikačných úrovní, ktoré sú spojené s príslušným platom. Radu tvorí deväť členov, ktorých volí konferencia sudcov na štvorročné funkčné obdobie: volia sa traja sudcovia najvyššieho súdu a regionálnych súdov, dvaja sudcovia okresného súdu a jeden katastrálny sudca. Proti stanoviskám súdnej kvalifikačnej rady sa možno odvolať na disciplinárnom súde. Článok 93, zákon o súdnej právomoci.

46 Likumprojekts otrajam lasijumam Grozījumi likumā 'Par tiesu varu' (Nr.223/Lp11), <http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/036A899E3C47A43EC2257AEF004FAEB8?OpenDocument>.

súdna disciplinárna rada a disciplinárny súd pre sudcov, a to s cieľom uľahčiť kolektívne riešenie problémov a podporiť iniciatívu medzi magistrátmi. Podľa skupiny GRECO týmto orgánom chýbajú zamestnanci na plný úväzok a ich členovia sa zo všetkých síl snažia skombinovať bežnú každodennú prácu s osobitnými úlohami v súdnych orgánoch.⁴⁷ V júni 2013 parlament zmenil zákon o súdnej právomoci v snahe vyriešiť súdne prieťahy.⁴⁸

Verejné obstarávanie

V roku 2011 tvorili verejné práce, tovary a služby v Lotyšsku okolo 20 % HDP. Hodnota výziev na predkladanie ponúk zverejnených v úradnom vestníku v percentuálnom vyjadrení celkových výdavkov na verejné práce, tovary a služby dosahovala v tom istom roku 87,2 % (najvyššie percento v EÚ).⁴⁹ Podľa prieskumu Eurobarometra o korupcii z roku 2013 týkajúceho sa podnikov 66 % lotyšských respondentov považuje korupciu za rozšírenú vo verejnom obstarávaní, ktoré riadia vnútroštátne orgány (priemer EÚ: 56 %), a 58 % ju považuje za rozšírenú v prípade zákaziek udeľovaných na miestnej úrovni (priemer EÚ: 60 %).⁵⁰ Lotyšskí respondenti konkrétne uvádzali, že vo verejnom obstarávaní sú bežné tieto praktiky: špecifikácie prispôbosené na mieru konkrétnym spoločnostiam (73 %), zneužívanie rokovacieho konania (36 %), konflikty záujmov pri vyhodnocovaní ponúk (53 %), vopred dohodnuté ponuky (56 %), nejasné výberové alebo hodnotiace kritériá (55 %), zneužívanie urgentných dôvodov s cieľom obísť súťažné konanie (45 %), účasť uchádzačov na tvorbe špecifikácií (50 %) a zmeny zmluvných podmienok po uzavretí zmluvy (50 %). Hoci tieto ukazovatele nemusia priamo súvisieť s korupciou, ilustrujú rizikové faktory, ktoré zvyšujú náchylnosť na korupciu v rámci postupov verejného obstarávania. V posúdení, ktoré v rámci európskeho semestra vykonala Európska komisia, sa konštatuje aj nedostatočná hospodárska súťaž pri zadávaní verejných zákaziek na údržbárske práce a výstavbu ciest a mostov.⁵¹

Verejné obstarávanie v odvetví stavebníctva čelí osobitným problémom. Na základe vyšetrovania úradu KNAB bolo niekoľko riadiacich pracovníkov z komunálneho a súkromného sektora odsúdených za úplatkárstvo v súvislosti s projektmi výstavby. Úrad pre dohľad nad verejným obstarávaním upozornil na prípady, v ktorých obstarávajúce agentúry neposkytli uchádzačom príslušnú dokumentáciu, požiadavky pre uchádzačov a subdodávateľov chýbali alebo boli nejasné alebo v ktorých boli požiadavky týkajúce sa kvalifikácií uchádzačov neprimerané.⁵² Takéto porušenia nemusia nevyhnutne odrážať korupciu, ale naznačujú riziko korupcie. Ďalšie riziká vyplývajú z toho, že dochádza k decentralizovanému obstarávaniu celej škály štandardizovaných tovarov a služieb (ako napríklad internetových služieb) napriek tomu, že existuje systém centralizovaného elektronického obstarávania.

Zmeny kódexu administratívnych porušení sú už v platnosti a zavádzajú sa nimi administratívne sankcie za porušenia postupov v rámci verejného obstarávania, verejno-súkromných partnerstiev a udeľovania koncesií.⁵³ Vďaka tomu bude možné postihovať činiteľov za porušenia obstarávania, ktoré nepredstavujú trestné činy. Vláda vypracúva návrhy na zlepšenie systému verejného obstarávania. Zmeny, ktoré boli vykonané v zákone o verejnom obstarávaní v júni 2013, zahŕňajú povinnosť miestnych samospráv používať centralizované obstarávanie, prísnejšie dôsledky pre dodávateľov, ktorí neplnia podmienky verejných zákaziek, a požiadavku

47 http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4%202012%20293_Latvia_EN.pdf.

48 Grozījumi likumā 'Par tiesu varu'. <http://likumi.lv/doc.php?id=258013>

49 http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/modernising_rules/public-procurement-indicators-2011_en.pdf.

50 Bleskový prieskum Eurobarometra č. 374 z roku 2013.

51 http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/swd2012_latvia_en.pdf, s. 20.

52 Iepirkumu uzraudzības birojs (2012) *Pārskaits par Iepirkumu uzraudzības biroja darbu 2011.gadā (Vadības ziņojums)*, s. 2, 3. <http://www.iub.gov.lv/files/upload/VadibasZinojums2011.gadu.pdf>.

53 Likumprojekts Grozījumi Latvijās Administratīvo pārkāpumu kodeksā. <http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/04FE04808DD722B9C2257A87003B67A2?OpenDocument>.

zverejňovať malé verejné zákazky na internete.⁵⁴ V júli 2013 vláda zmenila predpisy o centralizovanom elektronickom obstarávaní, pričom rozšírila okruh nákupcov, ktorí sa môžu zaregistrovať do systému.⁵⁵ Tieto zmeny spolu predstavujú postupný posun smerom k širšiemu využívaniu centralizovaného obstarávania. Vláda prijala aj nové predpisy týkajúce sa postupov verejného obstarávania, ktoré vykonávajú súkromné spoločnosti alebo združenia poberajúce finančné prostriedky EÚ alebo iné verejné finančné prostriedky.⁵⁶ Nové pravidlá sa zameriavajú na transparentnosť a predchádzanie konfliktom záujmov.⁵⁷

Stavebným zákonom prijatým v júli 2013 sa zavádza nový register stavebných podnikateľov a spoločnosti teraz na základe neho musia získať osobitné klasifikačné dokumenty, aby získali oprávnenie na účasť na postupoch verejného obstarávania. Jednotlivé obstarávacie agentúry už nemusia spoločnosti hodnotiť.⁵⁸

Zodpovednosť a bezúhonnosť volených činiteľov

Náležitá normy zodpovednosti a bezúhonnosti volených činiteľov sú príkladom pre ostatných a tvoria kľúčový prvok pri prevencii korupcie vo vysokých kruhoch. Objavili sa obavy týkajúce sa bezúhonnosti niektorých poslancov parlamentu. Ide napríklad o poslancov, ktorí si údajne najali príbuzných iného poslanca, aby obišli zákaz zamestnať svojich vlastných príbuzných.⁵⁹ V máji 2011 prezident inicioval rozpustenie zákonodarného zboru, pričom uviedol niekoľko takýchto prípadov, ako aj skutočnosť, že parlament odmietol odňatie imunity poslancom, ktorých vyšetroval úrad KNAB, čím zabránil prehliadke príslušných priestorov. Prezident zároveň vyjadril obavy týkajúce sa politického vplyvu oligarchov.⁶⁰ Rozpustenie zákonodarného zboru bolo potvrdené v referende, ktoré sa konalo v júli 2011, a viedlo k predčasným voľbám v septembri 2011. V novom parlamente sa kládol silnejší dôraz na protikorupčné otázky.

V roku 2012 parlament zmenil svoj rokovací poriadok a zaviedol verejné hlasovanie o menovaní sudcov, generálneho prokurátora, riaditeľa úradu KNAB a iných činiteľov. Ide o zlepšenie v porovnaní s predchádzajúcimi tajnými hlasovaniami, ktoré viedli k sporným rozhodnutiam o menovaní a prepúšťaní v súvislosti s protikorupčnou politikou. Parlament pokračoval v tomto trende a v septembri 2013 zmenil ústavu s cieľom zaviesť verejné hlasovanie o menovaní sudcov ústavného súdu.⁶¹ Prijal tiež zmeny na objasnenie postavenia sudcov ústavného súdu a prokurátorov, ktorí boli dočasne zbavení funkcie z dôvodu trestného stíhania alebo disciplinárneho konania.⁶²

Okrem zákona o predchádzaní konfliktu záujmov⁶³ poslanci podliehajú aj etickému kódexu

54 Grozījumi Publisko iepirkumu likumā. Prijatē 20. jūna 2013. <http://likumi.lv/doc.php?id=258040>.

55 Grozījumi Ministru kabineta 2010.gada 28. decembra noteikumos Nr.1241 'Centralizēto elektronisko iepirkumu noteikumi'. Prijatē 30. jūla 2013, <http://likumi.lv/doc.php?id=258671>.

56 4. jūna 2013. MK noteikumi Nr.299 'Noteikumi par iepirkuma procedūru un tās piemērošanas kārtību pasūtītāja finansētiem projektiem', <http://likumi.lv/doc.php?id=257257>

57 Lapiņš, A. (2013) Jauna kārtība patērētāju finansētiem iepirkumiem. *Iepirkumi*, 2. jūla, <http://zurnalsiepirkumi.lv/jauna-kartiba-pasutitaju-finansetiempirkumiem/>.

58 Ekonomikas Ministrija (2013) D.Pavļuts: Jaunais Būvniecības likums dos pozitīvu stimulu visai ekonomikai, <http://www.em.gov.lv/em/2nd/?id=33374&cat=621>.

59 GRECO (2012) *Štvrté kolo hodnotenia. Hodnotiaca správa o Lotyšsku*. Štrasburg: s. 13, 14. [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2012\)3_Latvia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2012)3_Latvia_EN.pdf)

60 Prejāv prezidenta Valdisa Zatlersa občanom Lotyšska, 28. mája 2011, http://www.president.lv/pk/content/?cat_id=605&art_id=17537.

61 Grozījums Latvijas Republikas Satversmē, <http://likumi.lv/doc.php?id=260656>

62 Grozījumi Satversmes tiesas likumā, <http://likumi.lv/doc.php?id=259938>. Grozījumi Prokuratūras likumā, <http://likumi.lv/doc.php?id=259941>

63 Likums Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā (zákon o predchádzaní konfliktu záujmov v rámci činností verejných činiteľov), <http://www.hkumi.lv/doc.php?id=61913>.

parlamentu.⁶⁴ Tento kódex obsahuje ustanovenia proti skutočným a zjavným konfliktom záujmov, pokusom o nezákonné ovplyvňovanie rozhodnutí štátnych a samosprávnych orgánov a využívaniu dôverných informácií na súkromné účely. Výbor pre mandáty, etiku a predkladanie oznámení dohliada na vykonávanie kódexu a môže vydávať ústne alebo písomné varovania.⁶⁵ Odkedy bol kódex v roku 2006 prijatý, jeho vplyv sa obmedzil, pričom za porušenia týkajúce sa korupcie bolo potrestaných len niekoľko poslancov. Skupina GRECO pripísala toto obmedzenie abstraktnému a zastaranému charakteru kódexu a nedostatku aktívneho prístupu zo strany výboru, ktorý koná len na základe sťažnosti poslanca.⁶⁶ Skupina odporučila, aby bol etický kódex podrobený revízií a aby bol doplnený praktickými možnosťami pre diskusiu a riešenie etických otázok, a to prostredníctvom dôverného poradenstva a inštitucionálneho usmernenia a odbornej prípravy.⁶⁷ Skupina GRECO tiež odporučila zavedenie systému, v rámci ktorého by sa na začiatku parlamentného konania požadovali ústne vyhlásenia *ad hoc*, z ktorých by sa potom mohol urobiť verejný záznam, aby sa zaistilo riadne zaznamenanie a nahlásenie potenciálnych konfliktov záujmov, ktoré by mohli vzniknúť. Väčšina rozhodnutí výboru neobsahuje podrobné odôvodnenie, a preto veľmi neprispieva k tomu, aby poslanci a širšia verejnosť chápali uplatňovanie etických zásad v praxi.⁶⁸

Poslanci sú vyňatí z množstva ustanovení o prevencii korupcie v rámci zákona o konflikte záujmov vrátane postupov nahlasovania konfliktov záujmov. Podávanie správ úradu KNAB je možné v súvislosti s inými poslancami, ale nie v súvislosti s vlastnou osobou. Skupina GRECO poznamenala, že spoliehanie sa na to, že jednotliví poslanci budú pri riešení takýchto záležitostí používať zdravý rozum, vysiela verejnosti zlý signál. Skupina tiež podnietila úrad KNAB k tomu, aby pokračoval vo svojom úsilí informovať poslancov o postupe v prípade, ak sa objaví otázka konfliktu záujmov, ale poznamenala, že je na parlamente, aby v tejto oblasti na seba prevzal väčšiu zodpovednosť. Silnejší systém na reguláciu parlamentnej etiky by pomohol vybudovať dôveru verejnosti.⁶⁹

Ustanovenia o poslaneckej imunite neboli revidované, odkedy boli prvýkrát zavedené. Skupina GRECO odporučila, aby bola priestupková imunita odstránená, keďže už neslúži svojmu pôvodnému účelu a vzbudzuje dojem, že poslanci stoja nad zákonom.⁷⁰ Pri nedávnych pokusoch o zrušenie priestupkovej imunity však nebola dosiahnutá dvojtretinová väčšina potrebná na zmenu ústavy.

Skutočná zodpovednosť volených činiteľov a odrádzajúci vplyv príslušných trestov si vyžadujú včasné vynesenie rozsudku. Vo veľkom prípade proti istej významnej politickej strane, ktorá počas volebnej kampane v roku 2006 prekročila limit povolených výdavkov, bol konečný rozsudok vynesovaný v roku 2011, po uskutočnení dvoch ďalších volieb a po tom, ako sa strana rozpadla. Z dôvodu tohto omeškania nie je možné vykonať rozsudok súdu, ktorý strane udelil pokutu za prekročenie limitu povolených výdavkov a prijatie nezákonných darov.

64 Saeimas kārtības rullis (*Rokovaci poriadok lotyšského parlamentu Saeima*). Prijatý 28. júla 1994, naposledy zmenený 19. januára 2012. Oddiel 179, príloha, <http://www.likumi.lv/doc.php?id=57517>.

65 Saeimas kārtības rullis (*Rokovaci poriadok lotyšského parlamentu Saeima*). Prijatý 28. júla 1994, naposledy zmenený 19. januára 2012. Oddiel 179, bod 1, položka 3, a bod 7. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=57517>.

66 [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2012\)3_Latvia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2012)3_Latvia_EN.pdf).

67 [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2012\)3_Latvia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2012)3_Latvia_EN.pdf).

68 Mandātu, ētikas un iesniegumu komisija (2010-2013) *Par Saeimas deputātu ētikas kodeksa pārkapumiem Saeima*. <http://mandati.saeima.lv/lemuma-projekti/par-saeimas-deputtu-etikas-kodeksa-prkpumiem>.

69 [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4\(2012\)3_Latvia_EN.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4(2012)3_Latvia_EN.pdf).

70 http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/GrecoEval4%282012%293_Latvia_EN.pdf.

Štátne spoločnosti

Existuje domnienka, že dozorné a riadiace pozície sa menia, aby odrážali zmeny vo vládnej koalícii, s čím súvisia riziká konfliktov záujmov a korupcie. Ďalšie zvýšenie verejnej zodpovednosti v štátnych spoločnostiach by pomohlo napraviť túto domnienku.⁷¹ V rámci zlepšenia agentúra pre privatizáciu zorganizovala v rokoch 2012 a 2013 výberové konanie na posty členov dozorných rád na základe zásluh v štyroch veľkých spoločnostiach so štátnym podielom.⁷² Členovia správnych rád štátnych spoločností podliehajú rovnakým pravidlám nezlučiteľnosti funkcií a zverejňovania majetku, aké platia pre verejných činiteľov.⁷³ Od štátnych spoločností sa požaduje, aby zverejňovali kritériá stanovovania odmeny pre svojich činiteľov a zamestnancov.⁷⁴ Podľa zákona má verejnosť právo aj na prístup k informáciám o daroch poskytnutých štátnymi spoločnosťami.⁷⁵ Hoci štátny audítorský úrad má právomoc vykonávať audit v štátnych podnikoch, poznamenalo sa, že interní audítori nemajú k dispozícii členov nezávislých rád alebo nezávislé audítorské výbory, ktorým by mohli podať správu.⁷⁶ Navyše štátom kontrolované materské spoločnosti obstarávajú služby od dcérskych spoločností za podmienok, ktoré nie sú celkom transparentné. Vláda plánuje zriadiť agentúru s čiastočne centralizovaným vlastníctvom, ktorá by podávala správy premiérovi.⁷⁷ Cieľom návrhu zmien predloženého parlamentu v máji 2013 je zlepšiť riadenie štátnych spoločností a zabezpečiť profesionálnejšie menovanie riadiacich pracovníkov a obmedzenejšie možnosti politizácie podnikov.⁷⁸ Tieto plány, ktoré sa stále posudzujú, zahŕňajú aj obnovenie dozorných rád pre väčšie spoločnosti, ktoré boli v roku 2009 zrušené vo všetkých spoločnostiach, ktorých výlučným vlastníkom bol štát.

3. ĎALŠIE KROKY

Lotyšsko dosiahlo pri prevencii a riešení korupcie pokrok, keď vytvorilo vyhľadávaciu online databázu politických darov, a dosiahlo isté výsledky v rámci vyšetrovaní úradu KNAB. Navyše sa postupne vypracúvajú a zdokonaľujú protikorupčné zákony, hoci ich vykonávanie v praxi je naďalej nerovnomerné. Ďalšie úsilie môže pomôcť pri riešení rizík korupcie v rámci verejného obstarávania a zvýšiť zodpovednosť volených činiteľov, ako aj transparentnosť štátnych spoločností.

Ďalšiu pozornosť si vyžadujú tieto body:

- Udržiavanie dosahovaných úspechov úradu **KNAB** posilnením jeho nezávislosti a jeho ochranou pred potenciálnym politickým zasahovaním, najmä v rámci dozorných a rozpočtových postupov.

71 Kalniņš, V. a Litvins, G. (2011) Augošas vērtības meklējums. Valsts un pašvaldību kapitālsabiedrības: rīcībpolitikas un prakses izvērtējums *Sabiedriskās politikas centrs Providus*, s. 54 – 64.

72 Spridzāns, A (2013) *Padomes locekļu atlases prakse 2012/2013* VAS 'Privatizācijas aģentūra'. <http://delna.lv/business-integrity-conference/conference-materials/>.

73 Ako sa vymedzuje v zákone o predchádzaní konfliktu záujmov.

74 Valsts un pašvaldību institūciju amatpersonu un darbinieku atlīdzības likums (*zákon o odmeňovaní činiteľov a zamestnancov štátnych inštitúcií a inštitúcií miestnej samosprávy*). Oddiel 2.

75 Likums 'Par valsts un pašvaldību finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu' (*zákon o predchádzaní plytvaniu finančnými līdzekļiem a majetkom štátu a miestnych samosprávu*). Oddiel 14. <http://www.likumi.lv/doc.php?id=36190>

76 Baltiský inštitút správy a riadenia spoločností (2012) *Správa a riadenie štátnych podnikov v pobaltských štátoch*, s. 49. <http://corporategovernance.lt/uploads/docs/Governance%20of%20State-owned%20Enterprises%20in%20the%20Baltic%20States.pdf>

77 Ministru kabinets (2012) Valsts kapitāla daļu pārvaldības koncepcija. <http://polsis.mk.gov.lv/view.do?id=3990>

78 Ministru kabinets (2013) *Sēdes protokols Nr. 32, 28. maijs*. <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/mksedes/saraksts/protokols/?protokols=2013-05-28>.

- Podporovanie väčšej hospodárskej súťaže o **verejné zákazky** a väčšieho využívania centralizovaného elektronického obstarávania. Ďalšie podporovanie úsilia úradu KNAB odhaľovať korupciu vo verejnom obstarávaní. Zlepšovanie transparentnosti **štátnych spoločností** a vymedzovanie profesionálnych výberových kritérií pre dozorné a riadiace posty.
- Posilňovanie **schopnosti súdnictva riešiť prípady korupcie** nezávislým spôsobom, a to posilnením úlohy autonómnych súdnych orgánov vo vzťahu k menovaniu a kariérenému postupu, prijatím ďalších opatrení na podporu náležitého postupu v rámci disciplinárnych konaní a obmedzením právomocí parlamentu v súvislosti s potvrdzovaním menovania sudcov.
- Revidovanie a prísnejšie uplatňovanie **etického kódexu parlamentu**, poskytovanie praktického usmernenia ku konfliktom záujmov, požadovanie ústnych vyhlásení *ad hoc* na začiatku konaní a zrušenie priestupkovej imunity poslancov.